

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار مؤلف
۱۳	پیش گفتار
۲۷	۱. رابطه متقابل امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small> و حق (۱)
۲۸	معنا و مصادیق حق
۲۹	۱. صراط مستقیم
۳۲	۲. قرآن کریم
۳۴	چند آیه در شأن حضرت علی <small>علیه السلام</small>
۳۹	۳. همتایی با عدالت
۴۰	بررسی مفهوم ظلم
۴۱	عبادت ظالمانه
۴۲	عبادت عادلانه علی <small>علیه السلام</small>
۴۵	اوج عدالت علوی
۴۶	رعایت عدل در سفارش به قاتل
۴۷	۲. رابطه متقابل امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small> و حق (۲)
۴۷	حق و عدل
۴۷	عدل پایه منصب الهی امامت
۴۹	ظلم مانع نیل به مقام امامت
۵۱	انواع ظلم
۵۲	خلافت ظالمانه
۵۴	علی <small>علیه السلام</small> مظهر عدالت
۵۹	۳. همراهی با حق
۵۹	حق و حقیقت
۶۰	یوسف قهرمان پاکی‌ها

همراهی علی علیه السلام و حق

- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله حق محض ۶۱
- تشبیه زیبا جهت درک معنای معیت ۶۲
- معیت با حق ۶۳
- صبر در مسیر حق ۶۴
- مصادیق حق ۶۵
- قرآن ۶۶
- دو نکته مهم در مورد قرآن کریم ۶۶
- توصیف قرآن در قرآن ۶۸
- ما و حق ۶۹
- عدم اتصال به حق ریشه انحرافات جامعه ۷۰
۴. جاذبه حق و امیرمؤمنان علیه السلام ۷۳
- جاذبه امیرمؤمنان ۷۳
- سنخیت عامل حق طلبی ۷۳
- سنخیت امیرمؤمنان علیه السلام و حق ۷۴
- سنخیت پیروان علی علیه السلام و امیرمؤمنان ۷۴
- سنخیت و جذب در عاشورای حسینی ۷۶
- حق طلبی قابلیت اکتسابی است ۷۷
- جاذبه محبت امیرمؤمنان علیه السلام ۷۸
- شعاع جاذبه امیرمؤمنان علیه السلام ۸۰
- معیت شیعیان با امیرمؤمنان علیه السلام و قرآن ۸۲
- دوری از قرآن و حق ۸۳
- قرآن حی ۸۳
- شفاعت قرآن در قیامت ۸۴
- همتایی قرآن و علی علیه السلام ۸۵
۵. ذکر علی علیه السلام عبادت ۸۹
- معنای ذکر در قرآن و روایات ۸۹
- اول: نماز ۹۰
- دوم: یاد خدای متعال ۹۲

فهرست مطالب

۹۳	ذکر در سه میدان.....
۹۳	۱. حوزه زبان:.....
۹۴	ذکر زبان.....
۹۵	تأثیر عملی ذکر زبان در رفتارهای انسان.....
۹۶	۲. حوزه قلب:.....
۹۷	۳. حوزه عمل:.....
۹۹	ارزشمندترین ذکر.....
۱۰۰	ثمره ذکر امیرمؤمنان (علیه السلام).....
۱۰۲	ذکر تو در جان من است.....
۱۰۳	ذکر و حبّ علی (علیه السلام)، سرمایه شیعیان.....
۱۰۷	۶. علی (علیه السلام) آینه تمام نمای قرآن.....
۱۰۷	۱. قرآن:.....
۱۰۸	آیات محکم و متشابه در قرآن.....
۱۱۰	حقانیت قرآن.....
۱۱۲	عظمت کهکشان‌ها.....
۱۱۳	سوگندی برای حقانیت قرآن.....
۱۱۶	انحراف غاصبان خلافت از قرآن.....
۱۱۷	بدعتی آشکار.....
۱۱۸	علی (علیه السلام) و جواز ورود به بهشت.....
۱۲۱	۷. «مع الحق» در سه نگاه.....
۱۲۱	نگاه اول.....
۱۲۳	عدم اهمیت پیروان حق.....
۱۲۴	کثرت پیروان باطل.....
۱۲۶	ملاک تشخیص حق از باطل.....
۱۲۸	نگاه دوم.....
۱۲۹	دو نمونه.....
۱۳۲	نگاه سوم.....
۱۳۳	عدم طهارت همسران پیامبر (صلی الله علیه و آله).....

همراهی علی علیه السلام و حق

- ۱۳۵..... اهل بیت علیهم السلام مطهرون حقیقی
- ۱۳۶..... مودت به اهل بیت علیهم السلام؛ مزد رسالت پیامبر صلی الله علیه و آله
- ۱۳۷..... تفاوت محبت و مودت
- ۱۳۸..... همتایی علی علیه السلام و ذوی القربی
- ۱۴۲..... ثمره معیت با امیرمؤمنان علیه السلام
- ۱۴۳..... معیت در سیره امیرالمؤمنین علیه السلام
- ۱۴۳..... نمازهای عارفانه
- ۱۴۷..... ۸. امیرمؤمنان علیه السلام، ترازوی سنجش اعمال
- ۱۴۸..... انواع حسابرسی اعمال در روز قیامت
- ۱۴۹..... یکم) حساب آسان اعمال
- ۱۴۹..... دوم) بی حسابها
- ۱۵۱..... سوم) حساب شدید اعمال
- ۱۵۲..... عذاب همیشگی
- ۱۵۳..... امیرمؤمنان علیه السلام، میزان الاعمال
- ۱۵۴..... امیرمؤمنان علی علیه السلام، جواز عبور از پل صراط
- ۱۵۶..... امیرمؤمنان علیه السلام و پرونده شیعیان
- ۱۵۸..... نشانه‌های اعمال مؤمنین
- ۱۶۱..... معیت امیرالمؤمنین علیه السلام و حقیقت ایمان
- ۱۶۳..... فقط حیدر، امیرالمؤمنین علیه السلام است
- ۱۶۴..... شفاعت وسیع امیرمؤمنان علیه السلام
- ۱۶۶..... محرومیت حق‌گیزان از شفاعت امیرمؤمنان علیه السلام
- ۱۶۹..... ۹. کمال و حقیقت ایمان در سیره امیرمؤمنان علیه السلام
- ۱۶۹..... الف: ایمان حقیقتی امیرمؤمنان علیه السلام
- ۱۷۱..... ایمان انسان‌ها و مشکلات دنیوی
- ۱۷۳..... نقش صبر در ایمان
- ۱۷۳..... ابوذر اسوه صبر و استقامت در حق
- ۱۷۶..... استقامت در مسیر دینداری
- ۱۷۷..... زهد و صبر امیرالمؤمنین در زندگی

فهرست مطالب

۱۷۸	اعجاز قرآن
۱۸۰	میزان ایمان و شناخت نفاق
۱۸۱	ب: عبادت خاشعانه امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small>
۱۸۲	عبادت خاشعانه امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small>
۱۸۳	حضور قلب امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small> در نماز
۱۸۴	نماز عاشورائیان
۱۸۵	ج: لغوگریزی امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small>
۱۸۸	آداب دوستی در بیان امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small>
۱۸۹	حکایت تجار قدیم تهران
۱۹۱	د: زکات همیشگی
۱۹۲	زکات مالی در سیره امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small>
۱۹۳	بخل عامل اصلی عدم پرداخت زکات
۱۹۵	امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small> و انفاق در راه خدا
۱۹۶	ه: حفظ شهوات در نگاه امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small>
۱۹۸	ازدواج امیرالمؤمنین <small>علیه السلام</small> و ام البنین <small>علیه السلام</small>
۱۹۹	فاطمه زهرا <small>علیه السلام</small> رکن امیرالمؤمنین <small>علیه السلام</small>
۲۰۰	و: امانت و عهدهای جاوید
۲۰۲	ز: حفظ نماز
۲۰۳	حفظ اوقات نماز در سیره ائمه اطهار <small>علیهم السلام</small>
۲۰۵	عبادت عاشقانه امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small>
۲۰۷	۱۰. تشابه قرآن و امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small>
۲۰۷	تشابه قرآن و امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small>
۲۰۷	شباهت اول:
۲۱۰	امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small> واضع علم نحو
۲۱۰	امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small> واضع علم کلام
۲۱۱	امیرمؤمنان <small>علیه السلام</small> واضع علم قرائت
۲۱۲	شباهت دوم:
۲۱۵	شباهت سوم:

همراهی علی علیه السلام و حق

- شباهت چهارم: ۲۱۶
- شباهت پنجم: ۲۱۸
- حکایت ۲۱۹
- تأثیر شفابخش آیات قرآن در روح انسانها ۲۲۰
- شفای دزد توسط قرآن ۲۲۱
- شباهت ششم: ۲۲۳
- مصدق سوره توحید ۲۲۷
- شباهت هفتم: ۲۲۹
- شباهت هشتم: ۲۲۹
- معیت عملی امیرمؤمنان علیه السلام با قرآن ۲۳۱
- نمونه اول از اخبار غیبی امیرمؤمنان علیه السلام ۲۳۲
- نمونه دوم از اخبار غیبی امیرمؤمنان علیه السلام ۲۳۴

فهرست‌ها

- آیات ۲۳۹
- روایات ۲۴۹
- انبیا، معصومین و اشخاص ۲۵۵
- ادیان، مذاهب، قبایل و فرق ۲۶۱
- اماکن ۲۶۲
- کتاب‌ها ۲۶۳
- اشعار ۲۶۸
- کتاب‌نامه ۲۷۰

پیشگفتار مؤلف

«الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالصَّلَاةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ وَعَلَى آلِهِ آلِ اللَّهِ»

پایه گذار منبر و جلسات سخنرانی برای رشد و هدایت جامعه، وجود مبارک پیامبر اسلام ﷺ بود. ارزش تبلیغ دین از طریق منبر و جلسات تا جایی بود که رسول اکرم ﷺ تا روز پایان عمرشان با کمال اخلاص، به بیان معارف دین پرداختند و در این راه زحمات سنگینی را متحمل شدند. پس از پیامبر، وجود مقدس امیرمؤمنان ﷺ ادای این تکلیف الهی را به عهده گرفتند که بخشی از سخنرانی‌های آن حضرت در کتاب بی‌نظیر نهج‌البلاغه موجود است.

امامان معصومین، به‌ویژه حضرت امام باقر ﷺ و حضرت امام صادق ﷺ نیز تا جایی که فرصت در اختیارشان قرار گرفت و مزاحمتی از جانب حکمرانان بنی‌امیه و بنی‌عباس برایشان پیش نیامد، این مهم را به‌صورت بیان معارف الهی و رشته‌های مختلف علوم به صورتی که حجت تا قیامت بر همگان تمام باشد به عهده گرفتند و دیگران را - که مورد اعتمادشان در علم و عمل بودند - به این مسئله تشویق کردند.

عالمان مخلص و باعمل شیعه برای حفظ دین خدا و تبلیغ معارف الهیه براساس قرآن و فرهنگ اهل‌بیت ﷺ قرن به قرن تا به امروز که سال ۱۳۹۳ هجری شمسی است، این جایگاه عظیم را حفظ کردند. شخصیت‌هایی چون شیخ مفید، شیخ صدوق، شیخ طوسی،

علامه محمدباقر مجلسی، شیخ جعفر شوشتری و در قرن معاصر بزرگانی چون آیت‌الله العظمی بروجردی، آیت‌الله سیدعلی نجف‌آبادی، آیت‌الله حاج میرزا علی شیرازی، آیت‌الله حاج میرزا علی هسته‌ای، آیت‌الله حاج میرزا علی فلسفی تنکابنی و ... با داشتن مقام مرجعیت و مقام علمی بسیار بالا، باز هم در ماه مبارک رمضان و ماه‌های محرم و صفر به منبر می‌رفتند و از این طریق، دین خود را به قرآن و اهل‌بیت علیهم السلام ادا می‌کردند.

اینجانب که سالیانی از عمرم را در آشیانه اهل‌بیت علیهم السلام شهر مقدس قم، نزد بزرگانی از مراجع و اساتید مشغول تحصیل بوده‌ام، براساس وظیفه‌ای که احساس می‌کردم، رو به‌جانب تبلیغ و تألیف آوردم و در این راه، فقط توفیق حق رفیق راهم بود. در زمینه تبلیغ در ضمن هزاران ساعت سخنرانی به بیش از هشتصد موضوع مختلف برپایه قرآن و روایات اهل‌بیت علیهم السلام و تاریخ صحیح و نکاتی از حیات پاکان و اولیای الهی پرداخته‌ام و امیدوارم تا لحظات پایان عمر، همچنان توفیق ادای این وظیفه را از جانب حق داشته باشم.

مؤسسه فرهنگی دارالعرفان، که در شهر قم در جهت نشر معارف قرآنی و فرهنگ اهل‌بیت علیهم السلام فعالیت‌های مهمی را در سطح جهانی انجام می‌دهد، بنا گذاشت متن این سخنرانی‌ها را به‌صورت مکتوب درآورد تا در اختیار طلاب حوزه‌ها و دانشجویان و مردم علاقه‌مند قرار گیرد و این مجموعه - که احتمالاً حدود دویست جلد خواهد شد - در آینده منبعی برای مبلغان شیعه قرار گیرد. این‌جانب پس از سپاس از حضرت حق لازم می‌دانم به خاطر تحقق این مهم از دو فرزندم و جناب حجت‌الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد جواد صابریان و کلیه عزیزانی که در به ثمر رسیدن این اثر متحمل زحماتی شده‌اند تشکر کنم و از خوانندگان، به‌خصوص مبلغان گرامی، درخواست دعا نمایم.

فقیر: حسین انصاریان

پیش‌گفتار

یکی از مشهورترین احادیثی که در منقبت و فضایل امیرالمؤمنین علیه السلام است، حدیث متواتر و مشهور «عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ، يَدْرُو مَعَهُ حَيْثُ دَارَ وَلَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلِيَّ الْحَوْضِ» است. تنها عده‌ای اندک از سلفیه متعصب بدلیل تعصب و یا عدم گاهی و یا به جهت بُغضی که نسبت به امیرالمؤمنین علیه السلام دارند، از قبول این روایت سرباز زده‌اند. از جمله این افراد «ابن تیمیه حُرانی» مجدد تفکر سلفی‌گری و تکفیری است. او با انتقاد شدید به علامه حلی ذیل این حدیث می‌نویسد:

«از بزرگترین دروغ‌ها و جاهلانانه‌ترین سخنهاست، زیرا این حدیث را نه با سند صحیح و نه با سند ضعیف، احدی از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل نکرده است.

چه کسی دروغگوتر از «علامه حلی» است که حدیثی را از صحابه و علماء روایت کرده است که اصلاً از ناحیه هیچ یک از آنان شناخته نشده، بلکه از آشکارترین دروغ‌هاست اما اگر گفته می‌شد بعضی روایت کرده‌اند و امکان صحت دارد، امر ممکن بود درحالی که قطعاً دروغ بر پیامبر صلی الله علیه و آله و کلامی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله از آن منزّه می‌باشد»^۱.
کلام ابن تیمیه متضمن ادعاهایی است که او بدون بیان دلیل آنها را مطرح کرده است

۱. منهاج السنه: ۱۶۷/۲ - ۱۶۸، چاپ مصر.

اگرچه او رعایت ادب و احترام را در این بحث علمی نکرده است اما با نیم‌نگاهی به منابع مهم اهل تسنن در این فرصت محدود به همه آنچه را که مطرح کرده است پاسخ اجمالی می‌دهیم. باشد که حقیقت‌جویان برای تکمیل اطلاعات خود تحقیق علمی بدور از تعصب داشته باشند.

او ادعا کرده است که این حدیث را با سند صحیح و حتی با سند ضعیف، احدی از

پیامبر صلی الله علیه و آله نقل نکرده است:

راویان این حدیث شریف عبارتند از:

۱. ابویعلی موصلی
۲. دارقطنی بغدادی
۳. ابوالقاسم طبرانی
۴. حاکم نیشابوری
۵. شمس‌الدین ذهبی
۶. نورالدین هیثمی
۷. ابن حجرمکی
۸. جلال‌الدین سیوطی
۹. علی متقی هندی

غالب سندهای این راویان به حضرت ام‌المؤمنین ام‌سلمه رضی الله عنها منتهی می‌شود و در برخی از سندها هم به حضرت فاطمه رضی الله عنها و امام مجتبی رضی الله عنه منتهی می‌شود که این دو بزرگوار از پیامبر صلی الله علیه و آله این روایت را نقل کرده‌اند:

۱. ابویعلی در مسند ۳۱۸/۲ حدیث ۱۰۵۲.
۲. طبرانی در المعجم الاوسط ۴۵۵/۵ حدیث ۴۸۷۷.
۳. حاکم نیشابوری در المستدرک ۱۳۴/۳ حدیث ۴۶۲۸.

پیش‌گفتار

۴. ذهبی در تلخیص مستدرک.
  ۵. هیشمی در مجمع الزوائد ۳۵/۷.
  ۶. ابن حجر مکی (هیشمی) صواعق المحرقة ۳۶۶.
  ۷. سیوطی در تاریخ الخلفاء ۱۱۶.
  ۸. متقی هندی در کنز العمال ۶۴۲/۱۱ ح ۳۳۱۲۴.
  ۹. ترمذی در الجامع الصحيح ۵۹۲/۵ ح ۳۷۱.
  ۱۰. ابن اثیر در جامع الاصول ۵۹۲/۵ ح ۳۷۱۴.
  ۱۱. شهرستانی در نهاية الاقدام ۴۹۳.
  ۱۲. فخررازی در تفسیر الكبير ۲۰۵/۱.
  ۱۳. گنجی شافعی در کفاية الطالب ۲۵۶ باب ۶۲.
  ۱۴. بدخشانی در نزل الابرار ۵۸.
  ۱۵. شوکانی در فتح القدير ۳۵۶/۴.
  ۱۶. حموی در فرائد السمطين ۱۷۷/۱ ح ۱۴۰.
  ۱۷. زمخشری در ربیع الابرار ۸۲۸/۱.
  ۱۸. ابن قتیبه در الامامة و السياسة ۷۳/۱.
  ۱۹. ابن عساکر در تاریخ الامام علی عليه السلام ۱۵۳/۳.
  ۲۰. خطیب بغدادی در تاریخ بغداد ۳۲۱/۱۴.
  ۲۱. ابن ابی الحدید در شرح نهج البلاغة ۲۴/۱۸.
  ۲۲. ابوجعفر اسکافی در المعیار و الموازنه ۱۱۹.
  ۲۳. خطیب خوارزمی در المناقب ۱۲۹ ح ۱۴۳.
- این روایت از صحابه پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله نیز با تعابیر مختلف نقل شده است.
از جمله:

همراهی علی علیه السلام و حق

۱. حضرت امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام
خوارزمی در کتاب المناقب می نویسد:
«امیرالمؤمنین در شورای شش نفره بعد از وفات عمر بن الخطاب در حضور عثمان، طلحه، زبیر، سعد بن ابی وقاص و عبدالرحمن بن عوف فرمود:
«انشدکم باللہ! أتعلمون انّ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال: الحق مع علیّ و علیّ مع الحقّ یدور الحق مع علیّ کیفما دار!»^۱.
۲. امام حسن مجتبی علیه السلام
۳. حضرت صدیقه طاهره علیہا السلام
۴. ابی بکر بن ابی قحافه
۵. سعد بن عبادہ
۶. ابوذر غفاری
۷. حذیفه بن یمان
۸. سلمان فارسی
۹. عمار یاسر
۱۰. ابو موسی اشعری
۱۱. ابوایوب انصاری
۱۲. سعد بن ابی وقاص
۱۳. عایشه بنت ابی بکر
۱۴. حضرت ام المؤمنین ام سلمه علیہا السلام
۱۵. ابوسعید خدری

۱. مناقب خوارزمی: ۲۱۷.

۱۶ . زیدبن ارقم

۱۷ . عبدالله بن عباس

۱۸ . براءبن عازب

۱۹ . جابر بن عبدالله انصاری

۲۰ . سهل بن سعد

۲۱ . عامر بن وائله (ابوالطفیل) و....

در بحث الفاظ حدیث به آن‌ها اشاره خواهد شد.

الفاظ حدیث:

۱ . حاکم نیشابوری به سند خود از ابوسعید تیمی و او از ابو ثابت غلام ابی ذر روایت

می‌کند که ابو ثابت گفت:

«كُنْتُ مَعَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَوْمَ الْحَمَلِ، فَلَمَّا رَأَيْتُ عَائِشَةَ وَاقِفَةً دَخَلَنِي بَعْضُ مَا يَدْخُلُ النَّاسَ، فَكَشَفَ اللَّهُ عَنِّي ذَلِكَ عِنْدَ صَلَاةِ الظُّهْرِ، فَقَاتَلْتُ مَعَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، فَلَمَّا فَرَغَ ذَهَبْتُ إِلَى الْمَدِينَةِ، فَأَتَيْتُ أُمَّ سَلَمَةَ، فَقُلْتُ: إِنِّي وَاللَّهِ مَا جِئْتُ أَسْأَلُ طَعَامًا وَلَا شَرَابًا وَلَكِنِّي مَوْلَى لِأَبِي ذَرٍّ، فَقَالَتْ: مَرْحَبًا فَقَصَصْتُ عَلَيْهَا قِصَّتِي، فَقَالَتْ: أَأَيْنَ كُنْتَ حِينَ طَارَتِ الْقُلُوبُ مَطَائِرَهَا؟ قُلْتُ: إِلَى حَيْثُ كَشَفَ اللَّهُ ذَلِكَ عَنِّي عِنْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ، قَالَ: أَحْسَنْتِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: عَلِيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ، وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ لَنْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى يَرِدَا عَلِيَّ الْحَوْضَ»^۱.

۱. اهل تسنن صلوات را به صورت ابتر می‌نویسند و صلوات‌های پایانی نام پیامبر ﷺ را به جهت احترام به آل پیامبر

کامل نقل می‌کنیم.

در واقعهٔ جمل با علی علیه السلام بودم. در آن هنگام که عایشه ایستاده بود نگاه من به او افتاد شکی که در قلوب بعضی از مردم بود در دل من نیز افتاد. آن گاه خداوند متعال این شک را به هنگام نماز ظهر از من برطرف کرد تا در رکاب امیرالمؤمنین علیه السلام به جنگ پرداختم. زمانی که جنگ تمام شد و به مدینه بازگشتم به نزد ام سلمه رضی الله عنها رفتم و گفتم: سوگند به خدا همانا من برای آب و غذا به اینجا نیامده‌ام. [چرا که من] غلام ابوذر هستم. ام سلمه گفت: آفرین. سپس داستان [جمل و آن شک] را تعریف کردم. ام سلمه رضی الله عنها گفت: از کجا [به حق رسیدی] در آن وقتی که قلب‌ها در کشاکش [تردید] به سر می‌برد؟ گفتم: از آنجایی که خداوند متعال هنگام زوال ظهر مرا نجات داد و تردید را از من برطرف کرد. ام سلمه گفت: احسنت؛ شنیدم که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «عَلَى مَعَ الْقُرْآنِ...»

حاکم پس از پایان این حدیث می‌گوید:

«هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحُ الْإِسْنَادِ، وَأَبُو سَعِيدٍ التَّمِيمِيُّ هُوَ عَقِيصَاءُ ثِقَةٌ مَأْمُونٌ، وَلَمْ يُخْرِجَاهُ».

یعنی این حدیث صحیح است و ابوسعید تیمی که عقیصاء نام دارد مورد اطمینان است اگرچه این حدیث را بخاری و مسلم نیاورده‌اند.^۱

ذهبی نیز در تلخیص مستدرک ۱۳۴/۳ ش ۴۶۲۸ به صحت این اسناد تصریح می‌کند.

۲. ابن عقده می‌نویسد: حضرت زهرا رضی الله عنها که در موقع رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله در کنار ایشان حضور داشت از پدر بزرگوار خویش نقل می‌کنند که فرمود:

«أَيُّهَا النَّاسُ! يُوشِكُ أَنْ أَقْبَضَ قَبْضاً سَرِيعاً وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ الْقَوْلَ مَعِزَّةً إِلَيْكُمْ، أَلَا وَإِنِّي مُخَلَّفٌ فِيكُمْ كِتَابَ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ وَعَتَرَتِي أَهْلَ بَيْتِي! ثُمَّ أَخَذَ

۱. المستدرک علی الصحیحین: ۱۲۴/۳.

پیش گفتار

بَيِّدَ عَلِيٍّ فَقَالَ: هَذَا عَلِيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ لَا يَفْتَرِقَانِ حَتَّى يَرِدَا عَلِيَّ
الْحَوْضَ فَأَسْأَلُكُمْ مَا تُخْلَفُونِي فِيهِمَا»^۱.

۳. در ینابیع المودّة هم این روایت به همین الفاظ آمده است.^۲

۴. کتاب الصواعق المحرقة نیز این روایت را با تغییراتی نقل کرده است؛ او می نویسد:

«و فی روایة أنت قال فی مرض موته: أيتها الناسُ يُوشِكُ أَنْ اقْبَضَ قَبْضاً سَرِيعاً
فینطلق بی وَ قَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ الْقَوْلَ مَعْدِرَةً إِلَيْكُمْ، أَلَا إِنِّي مُخْلَفٌ فِيكُمْ
کِتَابَ رَبِّي وَ عَتَرْتِي أَهْلَ بَيْتِي! ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي عَلِيٌّ فَرَفَعَهَا فَقَالَ: هَذَا عَلِيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ وَ
الْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ لَا يَفْتَرِقَانِ حَتَّى يَرِدَا عَلِيَّ الْحَوْضَ فَأَسْأَلُهُمَا مَا خَلَفْتَ فِيهِمَا»^۳

همان طور که ملاحظه می شود ابن حجر نام حضرت صدیقه طاهره علیها السلام را در اول نیاورده

و به عبارت «فی روایة» بسنده کرده است. او همچنین از اجتماع اصحاب داخل حجره

پیامبر صلی الله علیه و آله سخنی به میان نمی آورد. وی واژه فأسألكم [شما را بازخواست می کنم] را به

فأسألهم [آن دو را مورد سؤال قرار می دهم] تغییر داده است.

۵. خطیب بغدادی به سندش نقل می کند: از ابی ثابت مولی ابی ذر که گفت: بر

ام سلمه علیها السلام وارد شدم و او را گریان دیدم و علی را یاد می کند و می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله

شنیدم که می فرمود: «عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ، وَلَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلِيَّ الْحَوْضَ»^۴.

۶. هیشمی همین مضمون را به سندش از سعدبن ابی وقاص از ام المؤمنین ام سلمه علیها السلام

نقل می کند.^۵

۱. کتاب الولاية: ۲۴۲.

۲. ینابیع المودّة: ۱/۱۲۴ ح ۵۶.

۳. الصواعق المحرقة: ۲/۳۶۶.

۴. تاریخ بغداد: ۱۴/۳۲۱.

۵. مجمع الزوائد: ۷/۲۳۶.

۷. ابن قتیبہ از محمد بن ابی بکر نقل می کند که بر خواهرم عایشه وارد شدم و به او گفتم: آیا از رسول خدا صلی الله علیه و آله نشیدی که فرمودند: «عَلَيَّْ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ؟» پس چرا بر ضد او خروج کردی و با او قتال نمودی؟^۱

۸. زمحشری نقل می کند که ابوثابت اذن گرفت و بر ام المؤمنین ام سلمه رضی الله عنها وارد شد. ام سلمه رضی الله عنها به او فرمودند: مرحبا به تو ای ابوثابت زمانی که قلوب به اطراف مختلف پرواز می کرد، قلب تو به سوی چه کسی متمایل شد؟ ابوثابت گفت: به دنبال علی رفت. ام سلمه رضی الله عنها به او فرمودند: تو موفق شدی، قسم به کسی که جانم دست اوست به تحقیق از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمودند: «عَلَيَّْ مَعَ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ، وَلَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ».^۲

۹. طبرانی و دیگران به سند صحیح خویش نقل می کنند: که رسول خدا صلی الله علیه و آله در روز غدیر فرمودند:

«اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَاَدِ مَنْ عَادَاهُ وَاَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ وَاَحِبُّ مَنْ أَحَبَّهُ وَاَبْغِضْ مَنْ أَبْغَضَهُ وَاَدِرِ الْحَقَّ مَعَهُ حَيْثُ دَارَ».^۳

۱۰. حاکم نیشابوری و ترمذی نیز به سند صحیح از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل کرده اند که فرمودند:

«رَحِمَ اللَّهُ عَلِيًّا اللَّهُمَّ اَدِرِ الْحَقَّ مَعَهُ حَيْثُ دَارَ».^۴

۱۱. فخر رازی می گوید: و اما این که علی بن ابی طالب رضی الله عنه همیشه جهر به بسم الله

۱. الامامة و سياسة: ۷۳/۱.

۲. ربیع الانام: ۸۲۸/۱.

۳. المعجم الاوسط: ۴۵۵/۵ ح ۴۸۷۷.

۴. المستدرک علی الصحیحین: ۱۳۵/۳ ح ۴۶۲۹ و جامع ترمذی: ۵۹۲/۵ ح ۳۷۲۴.

پیش گفتار

الرحمن الرحيم داشته این مطلب به تواتر ثابت شده است و هر کسی در دینش به علی بن ابی طالب علیه السلام اقتدا کند به طور حتم هدایت یافته است و دلیل بر این مطلب کلام پیامبر صلی الله علیه و آله است که فرمودند: «اللَّهُمَّ أَدِرِ الْحَقَّ مَعَهُ حَيْثُ دَارَ»^۱.

۱۲ . حافظ گنجی و خطیب خوارزمی از مسند زید نقل کرده اند که پیامبر صلی الله علیه و آله در شأن امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: همانا حق با توست و حق بر زبان و در قلب تو بین دو چشم تو است و ایمان با گوشت و خون تو مخلوط شده، همان گونه که با گوشت و خون من مخلوط شده است.^۲

۱۳ . ابویعلی و دیگران با سند از ابو سعید خدری نقل کرده اند که رسول خدا صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام اشاره کردند و فرمودند: حق با این است.^۳

۱۴ . هیشمی به سندش از ام المؤمنین ام سلمه رضی الله عنها نقل کرده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: علی بر حق است و کسی او را متابعت کند، حق را پیروی کرده و هرکس او را رها کند حق را رها کرده است؛ این عهدهی است که قبل از امروز بسته شده است.^۴

۱۵ . جمعی دیگر حدیث هیشمی را با متنی دیگر و با سند صحیح از ام المؤمنین ام سلمه رضی الله عنها نقل کرده اند که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند:

«عَلِيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ، وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ لَنْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى يَرِدَا عَلِيَّ الْحَوْضَ»^۵.

این لفظ از حدیث اشاره به روح حدیث ثقلین دارد که به سند صحیح و متواتر از

۱. تفسیر الکبیر: ۲۰۵/۱.

۲. کفایة الطالب: ۲۶۵ باب ۶۲.

۳. مسند ابی یعلی: ۳۱۸/۲ ح ۱۰۵۲ و مجمع الزوائد: ۳۵/۷.

۴. مجمع الزوائد: ۱۳۴/۹.

۵. المستدرک علی الصحیحین: ۱۳۴/۳ و المعجم الاوسط: ۴۴۵/۵ ح ۴۸۷۷ و صواعق المحرقة: ۷۱ و جامع الصغیر:

۱۷۷/۲ ح ۵۵۹۴.

پیامبر صلی الله علیه و آله وارد شده است که حضرت فرمودند: من دو چیز گران بها در میان شما باقی می‌گذارم کتاب الله و عترتم، اهل بیت را و این دو از هم جدا نمی‌شوند تا در کنار حوض بر من بازگردند.

تصریح به صحت حدیث

همان طور که گذشت جماعت زیادی از بزرگان اهل تسنن این حدیث را نقل کرده‌اند و جماعتی از ایشان نیز به صحت حدیث اذعان کرده‌اند، از جمله می‌توان به حاکم نیشابوری در المستدرک علی الصحیحین و نیز ذهبی در تلخیص آن اشاره کرد. همچنین طبرانی به حسن بودن سند حدیث اشاره کرده است.

تصحیح سند حدیث

۱. ترمذی در جامع الصحیح، اگرچه حدیث را غریب شمرده است اما بنابر نقل علمای اهل تسنن غریب ترمذی قابل احتجاج است.
- البته ممکن است او حدیث را غریب پنداشته باشد، چرا که با عقاید او سازگاری ندارد. او و أمثال او از درک این مطلب که علی علیه السلام محور حق و حقیقت است عاجزند.
۲. سند حدیث ابویعلی موصلی که تمام راویان آن نزد اهل تسنن ثقة هستند.
۳. هیشمی در مجمع الزوائد معتقد است که اگرچه او می‌گوید در سند حدیث سعیدبن شعیب قرار دارد و من او را نمی‌شناسم، اما بقیه رجال آن صحیح هستند. اما این فرد سعیدبن شعیب است و این تصحیف باعث عدم شناخت هیشمی شده است. سعیدبن شعیب نزد اهل تسنن معتبر و صالح و صدوق است.^۱

۱. تهذیب التهذیب: ۴۲/۴ و خلاصه الکمال: ۱/۳۸۲ رقم ۲۴۷۹.

پیش‌گفتار

به راستی ابن تیمیه در مورد خوانندگان کتاب‌هایش چه می‌اندیشید؟! آیا او با خود نیندیشید که ممکن است عده‌ای در آینده برای بدست آوردن حقیقت با مطالعه عمیق منابع و جوامع دست اول حدیثی و تفسیری و کلامی و... پی به تعصب و نصب و بغض او نسبت به امیر عوالم عالم حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام می‌برند و با نگاه شک و تردید حتی به مسلمان بودن ابن تیمیه، در موردش چگونه به قضاوت می‌نشینند؟! کاش پاسخگویی به انکار حقایق در محضر خداوند به سادگی انکار این مطالب روشن‌تر از نور بود. ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾^۱

دلالت حدیث «عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ» بر عصمت

گذشته از اینکه روایت دلالت بر نصّ فعلی پیامبر بر امامت حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام دارد همچنان که علامه حلّی در شرح کلام ابواسحاق نوبختی^۲ گفته است: ایشان می‌فرماید: پیامبر صلی الله علیه و آله همان‌طور که از طریق گفتار امامت علی علیه السلام را منصوص کرده است از طریق افعال نیز امامت علی علیه السلام را منصوص فرموده‌اند. زیرا با علی علیه السلام رابطه‌ای خاص داشت که با دیگران آن رابطه را نداشته‌اند.^۳

صلاح‌الدین حلبی نیز در تقریر نصّ فعلی بر امامت علی نمونه‌هایی از رفتارهای ویژه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نسبت به علی علیه السلام را بیان کرده است و سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله درباره آن حضرت را که بر مقام و جایگاه ممتاز او نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله دلالت می‌کند، مؤید آن قرار داده است.

۱. زلزال (۹۹): ۸: «پس هر کس هم‌وزن ذره‌ای شری کند، آن را می‌بیند».

۲. نصّ فعلی پیامبر بر امامت علی علیه السلام همانند نصّ قولی ایشان است، مانند این که به برادری خود برگزید و یا دخترش را

به ازدواج او درآورد. *الیاقوت فی علم الکلام*: ۸۰.

۳. *انوارالملکوت*: ۲۱۴.

این افعال و اقوال ویژه عبارتند از:

۱. پیامبر در همه جنگ‌ها و مأموریت‌ها فرماندهی و رهبری قوم را به حضرت علی علیه السلام می‌سپرد.

۲. دستور پیامبر به سدالابواب آلا باب علی علیه السلام

۳. تزویج بهترین زن دو عالم به همسری علی علیه السلام

۴. ابلاغ سوره براءت توسط علی علیه السلام

۵. در جریان مباحله با مسیحیان علی را به همراه خویش برد و او را مصداق ﴿أَنْفُسَنَا﴾ معرفی کرد.

۶. در جریان عقد اخوت، ۲ بار حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام را برادر خویش قرار داد.

۷. هنگام ورود حضرت علی علیه السلام به مجلس، پیامبر تمام قد می‌ایستاد و او را احترام می‌کرد.

ابوصلاح سپس نمونه‌هایی از سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله را درباره علی علیه السلام به عنوان مؤید ذکر می‌کند و از جمله به حدیث شریف «عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ يَدْرُو مَعَهُ حَيْثُ دَارَ» استناد می‌کند که^۱ دلالت بر عصمت هم دارد.

به راستی چه حسابی در کار است که علی با قرآن و قرآن نیز با علی است؟ مگر برای همراهی این دو با هم گفتن علی مع القرآن کفایت نمی‌کرد. دلیل تأکید پیامبر صلی الله علیه و آله چیست؟ شاید این تکرار و تأکید برای رفع شک و شبهه باشد؛ زیرا ممکن است آن دیگری هم ادعا کند که افعال و اقوال او مطابق قرآن است و از قرآن جدا نیست. لیکن رسول الله صلی الله علیه و آله در مقام بیان این نکته‌اند که قرآن نیز همراه علی و مصدق افعال و اقوال اوست و تصدیق قرآن همانند تصدیق خداست. چرا که قرآن کلام الهی است، پس

۱. تقریب المعارف: ۱۲۶-۱۲۷.

پیش‌گفتار

امیرمؤمنان علی علیه السلام در همه احوال، اقوال و افعال مورد قبول و تصدیق خداست. به هر صورت این حدیث و لفظ دیگر آن از این که دلالت بر عصمت حضرت علی علیه السلام دارد بر کسی پوشیده نیست چرا که اگر کسی با قرآن باشد و قرآن هم از او جدا نشود معصوم خواهد بود، قرآنی که خود معصوم است ﴿لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾^۱.

توضیحی پیرامون روایت «إِنَّ عَمَاراً مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقِّ مَعَهُ»

پیامبر صلی الله علیه و آله در روایتی از آینده عمار پیشگویی فرموده‌اند که - ابن سعد در طبقات الکبری ۱۸۷/۳ و نیز ابن ابی‌الحدید در شرح نهج‌البلاغه ۹۸/۳ از ابن‌دیزیل در کتاب صفین که با ذکر سند از سالم‌بن‌ابی‌جعد و هم‌چنین طبرانی و بیهقی و حاکم نیشابوری از طریق ابن‌مسعود و خطیب خوارزمی به استناد نقل دارقطنی که او با ذکر سند از ابویوب انصاری و سایرین مثل مسلم و خطیب بغدادی و ابن‌عساکر و قرطبی - در کتاب‌های خود به آن اشاره کرده‌اند. بی‌تردید معیت و ملازمه عمار و حق بر اساس معیت و پیوستگی او با علی‌بن‌ابی‌طالب علیه السلام و پیروی بی‌چون و چرای او از آن حضرت که از لحظه وفات پیامبر صلی الله علیه و آله تا لحظه شهادت او در راه علی علیه السلام که به دست معاویه اتفاق افتاده است.

بنابراین منافاتی بین احادیث وارده در شأن عمار و احادیثی که بیانگر معیت و بهم‌پیوستگی دائمی و همه‌جانبه حق با علی است، به نظر نمی‌رسد، بلکه احادیث ویژه عمار مؤید احادیث مربوط به امیرمؤمنان علیه السلام می‌باشد.

روایت ابن‌عساکر از حدیثه مؤید این مطلب است. او می‌گوید:

۱. فصلت (۴۱): ۴۲، «که هیچ باطلی از هیچ سو [و به هیچ صورت برای تحریف آیاتش] به سویش نخواهد آمد، از سوی [خداوند] حکیم ستوده خصال نازل شده است، [و تا ابد در پناه حفظ اوست]».

به حدیفه گفتند که عثمان کشته شد. پس تو ما را به چه چیزی امر می‌کنی؟
گفت به عمار بییونیدید. گفته شد، عمار از علی جدا نخواهد شد و [چگونه ملازمتش را
اختیار کنیم؟]

حدیفه گفت: به راستی که حسد برای بدن بسیار هلاک کننده است. نزدیکی عمار به
علی علیه السلام شما را از عمار متنفر می‌کند. در حالی که به خدا سوگند علی افضل و بالاتر از عمار
است. بیش از فاصله خاک‌های زمین با ابرها، و در عین حال، عمار از اختیار و نیکان می‌باشد.^۱
اثر حاضر برگرفته از متن سخنرانی‌های حضرت آیت الله حاج شیخ حسین انصاریان در
ماه مبارک رمضان ۱۳۹۲ در مسجد امیر شهر تهران است که پس از پژوهش و تنظیم و
تحقیق در معاونت پژوهش، آماده ارائه به علاقمندان به ساحت قدس مولای متقیان
امیرمؤمنان است.

در پایان از همه کسانی که در مشاوره علمی و تنظیم و پژوهش این اثر زحمات فراوانی
کشیده‌اند بویژه مدیر عامل محترم دارالعرفان جناب حجة الاسلام والمسلمین محمد جواد
صابریان که با حمایت‌های گسترده خود بستر ظهور و ارتقای آثار مؤسسه دارالعرفان را
فراهم می‌کنند و همچنین حجة الاسلام والمسلمین علی اصغر ظهیری پژوهشگر فرهیخته
این اثر و بازخوان نهایی این اثر حجة الاسلام والمسلمین فخرالدین اسدی طوسی کمال
تقدیر و تشکر را داریم.

امیدوارم این اثر مورد رضایت حضرت حق و دوستداران مکتب حق اهل بیت بوده باشد
و مقبول علاقمندان به ساحت امامت و ولایت قرار گیرد.

معاون پژوهش دارالعرفان
سید علی بطحائی

۱. کنز العمال: ۵۳۲/۱۳، شماره ۳۷۳۸۵ از ابن عساکر.